

Nagy Sándor

Két évtized a közművelődési- és andragógiaiszakember- képzés szolgálatában

(Visszaemlékezés a képzés indulásának 40. és
a tanszék megalapításának 25. évfordulója
alkalmából megjelenő jubileumi emlékkötetbe)

Egerben, a tanárképző főiskolán 40 évvel ezelőtt megindult népművelő (a 90-es évek elejétől művelődésszervező) képzésben és a 25 éve megalakult Közművelődési Tanszék munkájában 1993 októberétől 2013 január végéig vettem részt.

Szerencsésnek érzem magam, hogy 20 éven át aktívan részt vehettem egy olyan szak és tanszék munkájában, amelynek létjogosultságát, hasznosságát – meggyőződésem szerint – az élet igazolta.

A múlt bemutatása és elemzése, a visszaemlékezés mellett a mai helyzetet sajátossá teszi: egyrészt az, hogy a szak és a tanszék életében ismét új szakasz bontakozik ki, a program tartalmi megújításával, generációváltással, szervezeti változásokkal stb.

Másrészt az, hogy 2013. évi tényleges nyugdíjba vonulásommal az én életemben is lezárult egy olyan 50 év, amely 1965-ben a népművelő-könyvtáros képzésbe való bekapcsolódással kezdődött, s azóta hol a kulturális élet szervezőjeként, hol járási, megyei szintű irányítójaként,

hogy egyetemen és főiskolán kulturális tárgyak oktatójaként adott feladatokat nekem.

Eger mindig kedves hely volt számomra, de az itt eltöltött két évtized alatt megszerettem a várost és a főiskolát. Sajnálom, hogy a város és intézményünk kulturális életébe – ingázó oktatóként – nem tudtam eléggé aktívan bekapcsolódni. Sokan, sokszor kérdezték tőlem, hogy miért vállaltam oly hosszú időn át a vonatozást és buszozást Budapest és Eger között, gyakran egy héten háromszor is? Főként azért, mert a tanszék oktatói között többen voltak korábban főiskolai, egyetemi társaim vagy olyan személyek, akikkel már előzőleg munkakapcsolatban voltunk. Az utazások során pedig több kollégámmal, leggyakrabban Veress Józseffel és számos hallgatómmal beszélgethettünk szakmai és egyéb kérdésekről. Nem egyszer akár a konzultációt vagy vizsgát is megtarthattuk volna a buszon!

A tanszékről

A Közművelődési (majd az utóbbi években Andragógiai és Közművelődési) Tanszék a kötelezettségeihez képest mindig alacsony létszámmal dolgozott: 4-6 főállású oktató (például a régi „törzsgárda” tagok: *Hidy Pálné, Szabó Sándorné, Nagy Sándor*) és 5-15 külsős óraadó, nyugdíjas vagy különböző intézmények szakmájukban elismert kiváló munkatársa (például *Maróti Andor, Rubovszky Kálmán, Veress József, Kozma Károly* stb.) látta el az oktatással kapcsolatos feladatokat. Sajnálatos, hogy közülük már többen nincsenek az élők sorában.

A tanszék munkájában érzékelhető volt a „debreceni szellem”, hiszen többen végeztünk a Tanítóképző Intézetben 1963-ban indított népművelő-könyvtáros szakon, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetem népművelés szakán (az úgynevezett „durkológián”), s vittük tovább saját szakmai tevékenységünkben a *Kurucz Albert* főigazgató helyettes-től, *Durkó Mátyás* tanszékvezetőtől és munkatársaiktól kapott tudást, mintákat, szemléletet. Sok oktatónk azon a szakon tanult, írt szakdolgozatot, védte meg doktori disszertációját, amelyen később oktatott, a kulturális élet különböző területein gyakorlati tevékenységet is folytattak. Nekem nagyon tetszett, hogy kollégáimmal évtizedeken át a fo-

lyamatosságot képviselhattuk a közművelődésizakember-képzésben, miközben a változásokkal lépést tartva folyamatosan kellett korszerűsíteniünk, fejleszteniünk a tantervet, a programot, az óra- és vizsgarendet, az irodalomjegyzékeket. A Kurucz Albert és Durkó Mátyás által képviselt nemzedék munkáját, szellemiségét, szakmai törekvéseit mi vittük tovább. Napjainkban pedig a mi örökségünket a fiatalok – köztük volt tanítványaink – viszik, vitték tovább (például *Simándi Szilvia*, *Tarjáni Tünde*, *Ponyi László*, *Herpainé Lakó Judit* és mások).

A mi tanszékünkön is meghatározó szerepe volt a tanszékvezetőknek, akiknek személyisége és vezetői milyensége döntő hatást gyakorolt a tanszék egész működésére, szellemiségére. A tanszéknek létrejötté óta három vezetője volt, akik különböző tulajdonságokkal, preferenciákkal jellemezhetők, és természetesen mindegyikük működésének voltak fontos, kiemelkedő értékei. *Hidy Pálné* a kezdetektől 2005-ig vezette a tanszéket. Főként neki tulajdonítható, hogy irányításával kialakult a tanszék sajátos arculata, programja. Igényessége, szerénysége, az általa támasztott magas szakmai mérce, elvszerű szigorúsága a tanszék jellemzőjévé vált. *Juhász Erikánál* különösen fontosnak tartom a fiatal, új oktatók beépítését a tanszék munkájába, valamint a tanszék külső kapcsolatainak gazdagítását és az oktatók kutatási, publikációs lehetőségeinek bővítését. *Tóth András* a pedagógiai kultúrát erősítette a képzésben. Mindegyiküknek hálás vagyok azért, mert megértéssel kezelték problémáimat, és lehetőséget adtak arra, hogy csökkenő terheléssel, fokozatosan szakadjak el az oktatástól.

A tanszék tanárai egyénenként különböző személyiségek, változatos módszereket alkalmazó oktatók voltak, akik ezért többféle mintát kínáltak a hallgatóknak. Többségüket magas szintű szakmai felkészültség, pedagógiai rátermettség, nagy oktatási és élettapasztalat jellemezte. Közös volt bennük az, hogy egy sajátos értelmiségi hivatásra (a kultúraközvetítésre) akartak felkészíteni, és a kultúra, a felnőttnevelés melletti elkötelezettség motiválta tevékenységüket. Minőségi tudást és értékeket kívántak átadni, a tanítást nemcsak ismeretek közvetítéséként, hanem ember- és tudatformálásként is értelmezték. Akartak és tudtak is újítani oktatói tevékenységük tartalmában, formáiban és módszereiben egyaránt. A hallgatók által is elismert, rájuk ösztönző hatást gyakorló oktatóknak tartották őket, akiknél érzékelték, hogy

nem pusztán kötelességből vagy jövedelemszerzési célból tanítanak, hanem szeretik azt, amit csinálnak, vagyis szeretik pedagógusi és kulturaközvetítői hivatásukat, szakterületüket is.

A tanszéken jól éreztem magam, mert ritkán volt konfliktus, és általában jó légkör, kellemes hangulat uralkodott, amihez magam is igyekeztem vidámsággal, optimista szemlélettel hozzájárulni. Humánus egymásra figyeléssel és szakmai igényességgel dolgoztunk, a kollégák között jó volt az együttműködés. Értekezleteket szükség szerint havonta, kéthavonta tartottunk, amelyeken a tanszékvezetőtől érdemi tájékoztatást kaptunk a különböző döntésekről, eseményekről, s megbeszéltük a feladatokat. Karácsony előtt és a tanév befejezése után ünnepélyes keretek között rendeztük meg értekezletünket, gyakran külső helyszínen és vendégek meghívásával. Ilyenkor a hivataltalosság ügyek megvitatása után ebéd vagy vacsora következett, gyakran ajándékozással, és lehetőségünk volt hangulatos beszélgetést folytatni egymással. A Prágába és Londonba szervezett tanulmányutak hasznos szakmai tapasztalatokat nyújtottak, elősegítették a tanszék munkatársai közti kapcsolatok erősödését, s maradandó élményt jelentettek.

A tanszéki ügyek vitelében és az oktatással kapcsolatos feladatok megoldásában nagy segítséget jelentettek számunkra adminisztratív munkatársaink: *Dobiné D. Edit* (aki több mint húsz évet dolgozott velünk), *Sutus Tímea* és *Hlavináné Koczka Andrea*. Ők tartották a napi kapcsolatot a hallgatókkal és a tanárokkal, s látták el az oktatással és a tanszéki munkával kapcsolatos adminisztrációs feladatokat.

Mindegyik volt tanszékvezetőmnek, tanár kollégámnak és más munkatársamnak ezúton is köszönetet mondok a munkámhoz nyújtott támogatásukért, a velem való együttműködésükért és emberi kapcsolataink figyelmes ápolásáért. Számomra megtisztelő volt velük dolgozni, mindig jó szívvel fogok rájuk gondolni.

A hallgatókról és a tanár-hallgató viszonyról

1993–2013 között több ezer művelődésszervező, illetve andragógia szakos hallgató oktatásában vettem részt. A hallgatói létszám hullámzóan alakult: a 90-es évek elején és 2010 körül kisebb létszámú cso-

portjaink voltak. Velük közvetlen, intenzív, személyes kapcsolataink alakulhattak ki, mélyebben megismerhettük őket, tudtunk egyéni gondjaikról, és örültünk sikereiknek. Az ezredfordulót megelőzően és követően nagy létszámú évfolyamaink voltak, ami miatt kevésbé volt alkalmunk mindenkit jól ismerni, s nem volt mód eleven személyes kapcsolatokra, tartalmas kiscsoportos foglalkozásokra.

Volt hallgatóink pályájának alakulásáról sajnos hiányosak az információink, tapasztalati alapon azt mondhatjuk, hogy volt hallgatóink számos területen tevékenykednek: a közigazgatásban, a tömegkommunikáció intézményeiben, civil és szakmai szervezetekben, a politikai életben. A képzés sikerét mutatja, hogy a feltételek romlása ellenére a végzeteknek még mindig jelentős része dolgozik közművelődési, művészeti intézményekben vagy a felnőttképzésben, s így fontos részét képezik e területek mai szakembergárdájának. A valamikor nálunk végzett hallgatókkal való személyes találkozások arról győzték meg, hogy többnyire jól megállják helyüket a kulturális élet különböző területein, erősödött a hivatástudatuk, és megnőtt felelősségérzetük a szakma iránt.

Elismerésre méltónak tartom, hogy sok művelődésszervező hallgató kiemelkedő szerepet vállalt intézményünkben a Hallgatói Klub, a főiskolai újság és a LÍCEUM TV működtetésében.

A tanárok és a hallgatók viszonya a tanszéken általában harmonikus és kiegyensúlyozott volt. Igyekeztünk meghallgatni s figyelembe venni véleményüket, javaslataikat. Gyakran vettünk részt velük együtt különböző feladatok megoldásában vagy kulturális programokon, szakmai konferenciákon.

Egész oktatói pályámon hallgatópártinak vallottam magam, és mindig igyekeztem megértéssel kezelni a hallgatók problémáit, odafigyeltem rájuk, s abban segítettem őket, amiben és ahogyan igényelték (például konzultációkkal, jegyzetek és szakirodalom kölcsönzésével, rugalmas vizsgaidőpontokkal és helyszínekkel). A hallgatókkal való jó kapcsolatom bizonyítéka, hogy szinte soha nem volt konfliktusom velük, úgy éreztem, elismerik a munkámat, s többször választottak a szak legnépszerűbb tanárának. Sokszor részt vettem a hallgatók által szervezett szakesteken, esetenként együtt szórakoztam velük, és szívesen meghallgattam a rólunk, tanárokról humoros formában kifejezett véleményüket is.

A szakról és a képzésről

A tanárképző főiskolákon – így Egerben is – 1975/76-ban indult a népművelés szak, amelynek hagyományait és időtálló tartalmait a 90-es évek elejétől a művelődésszervező szak vitte tovább. Ezt pedig az elmúlt évtizedben az andragógia szak váltotta fel, amelynek gondozása a mi Andragógiai és Közművelődési Tanszékünk feladata maradt. A különböző elnevezések ellenére a lényeg: társadalmi szükséglet hívta életre e képzési formát, és tartotta fenn mind a mai napig, sőt, meggyőződésem szerint ez vagy hasonló képzés a jövőben is megmarad, bár változó tartalommal és formában. Társadalmi igény ugyanis olyan szakemberek képzése és sajátos értelmiségi hivatásukra való felkészítése, akik képesek az adott időszak kihívásainak megfelelő hatékony kultúraközvetítő intézményrendszert működtetni, segíteni – nem csak a közművelődés és a felnőttnevelés területén.

A szak és a tanszék története a főiskola és a város 25 évének történetébe is beépült, hiszen számos nálunk végzett hallgató dolgozott/dolgozik Eger kulturális intézményeiben, sok hallgatónk vett részt (például szervezőként) kulturális rendezvények lebonyolításában. A művelődésszervezők jelentős részének nyitottsága, sokirányú érdeklődése és aktivitása felpezsdítette, gazdagította a főiskola életét. Hosszú éveken át intézményünkben ez a szak volt az egyik legnépszerűbb és legnépszerűbb. A szak, a képzés, a tanszék egyaránt nagy utat tett meg az elmúlt 40, illetve 25 év alatt:

- túlélte intézményi átszervezéseket, költözéseket, kedvező vagy kedvezőtlen személyi változásokat,
- képes volt sikeresen alkalmazkodni társadalmunk átalakulásaihoz, a képzés túlságosan gyakori központi koncepcióváltásaihoz, az akkreditációk és a bolognai rendszer követelményeihez,
- mindig képes volt kreatívan megújulni a belső magba tartozó oktatók túlterheltsége, a romló hallgatói összetétel és a képzés tömegessé válásának negatív következményei ellenére is. Ennek bizonyítéka, hogy a film és video képzés sok éven át a mi feladatunk volt, majd önálló tanszékké vált, hasonlóan az általunk indított kommunikáció szakhoz és kulturális turizmus szakirányhoz. A „játék- és szabadidő-szervező tanár” szakkal bekapcsolódtunk a

pedagógusok továbbképzésébe, a rendezvényszervezés pedig tovább gyarapítja hallgatóink munkavállalási lehetőségeit.

Úgy vélem, ez a képzés otthonra talált főiskolánkon, és hozzájárult intézményünk presztízsének növekedéséhez. Remélem, nem tartanak elfogultnak, ha azt állítom, hogy a szakunkon folyó képzés a legjobbak közé tartozott az országban. Ezt sokszor elismerték az ugyanezen képzést folytató más intézmények képviselői vagy volt hallgatóink is.

A pedagógusi és népművelői (művelődésszervezői, andragógiai) szakma rokon területek, amelyek közös gyökerekkel rendelkeznek, kölcsönösen s pozitívan hatnak egymásra. (Ezért is jó szerintem a tanár-művelődésszervező, andragógus szakpárosítás.) A pedagógusok jól hasznosíthatják tevékenységükben a közművelődési, illetve andragógiai ismereteket és szemléletet, de a művelődésszervezőknek, andragógusoknak is hasznára van a pedagógiai képzettség. Főiskolánkon nem tanári szakként sokáig szinte csak a művelődésszervezés létezett, de az elmúlt évtizedben a nem tanári szakok száma gyorsan gyarapodott.

Tanszéki munkásságomban majdnem minden képzési formában és szinten dolgoztam. A különböző évfolyamokon, nappali és levelező tagozatokon, félévenként eltérő eloszlásban 16 tantárgyat tanítottam. Az országban elsők között vezettem be az oktatásba szakunkon az Európai kultúra, a Globalizáció és kultúra, Helyi társadalom – helyi kultúra, Közművelődés és felnőttoktatás tantárgyakat. Kidolgoztam ezek programját, irodalomjegyzékét, és több éven át tanítottam e tárgyakat, amelyek népszerűvé váltak a hallgatók körében. A tárgyaim többsége inkább elméleti jellegű, elvont fogalmakkal operáló, a filozófiai és kultúratudományok közé tartozó tárgy volt, amelyek gyakran nem tartoztak a hallgatók többsége által kedvelt, könnyen tanulható tárgyak közé. Ezért arra törekedtem, hogy előadásaim ne csak a hagyományos ismeretközlésre és passzív befogadásra épüljenek, hanem kérdéseket tegyek fel és válaszoljak meg, problémákat fogalmazzak meg, és szemléletes példákkal, idézetekkel, humorral, aktuális utalásokkal színesísem mondanivalómat. Így óráimon sokszor jelen volt a mosoly, a nevetés és a jó hangulat, hiszen fontos volt számomra, hogy ha már nem szerettem volna meg a tantárgyaimat mindenkivel, legalább elfogadtassam és ne utáltassam meg őket.

A szemináriumokon, konzultációkon fontosnak tartottam egyes kötelező irodalmak elemzését, és néhány tartalmilag fontos témából

kiselőadások, viták tartását. Tantárgyaimból általában a vizsgák előfeltétele volt egy 6-10 oldalas, több forrásra épülő dolgozat elkészítése a hallgató által választott témából. Ennek célja az volt, hogy a hallgatók az adott témában mélyebb tájékozottságra és tudásra tegyenek szert. A szigorlatok és záróvizsga előtt előkészítő konzultációkat szerveztem, amelyeken felhívtam a hallgatók figyelmét a vizsgakövetelményekre, arra, hogy mit és hogyan tanuljanak, s mik a potenciális bukási okok. A számonkérésben igényes voltam, elvártam a tankönyv, az előadásaim és a kötelező irodalmak ismeretét. Gyakran pótbeszámolóra hívtam azokat, akik valamelyik feltételt nem teljesítették. Buktatni nem szerettem, csak végső esetben alkalmaztam ezt a megoldást. Az írásbeli vizsgáztatást (különösen a tesztkérdéseket) szintén nem szerettem, bár néha rákényszerültem erre a módszerre is. Ilyenkor fogalmak ismeretét, egy kötelező irodalom rövid bemutatását, egy tartalmi probléma elemzését, egy személyiség bizonyos nézeteinek kritikáját és egyes adatok, tények ismeretét vártam el a hallgatóktól. Jobban kedveltem a szóbeli vizsgáztatást, s igyekeztem ehhez elegendő időt biztosítani. Az volt a tapasztalatom, hogy a hallgatók többsége is szívesebben vállalja a szóbeli felelést, mert ilyen formában tartalmasabban és teljesebben tudnak számot adni tudásukról. Soha nem ragaszkodtam ahhoz, hogy visszahalljam saját szövegeimet, tetszett, ha a különböző kérdéseket, problémákat egyéni megközelítésben ismertették, vagy a tananyagot saját tapasztalataikkal, példáikkal gazdagították. Megemlítem azokat a „rekordjaimat”, amelyeket nem én akartam, de az élet így hozta. Volt olyan napom, amikor 11 órán át előadásokat tartottam (igaz, más-más csoportoknak, különböző tantárgyakból, nappali és levelező tagozaton). Volt olyan vizsganapom, amikor reggel 6.30-tól este 20 óráig 38 hallgató vizsgázott nálam szóban.

Jónak tartottam, hogy a szakon voltak szigorlatok (egy közös szigorlat a különböző tudományterületekből, egy pedig a szakiránynak, specializációnak megfelelő). Különösen a közös szigorlat teljesítése volt nehéz, mert az 6-7 tantárgy nagy mennyiségű tananyagára épült, a hallgatóknak írásbeli és szóbeli formában is számot kellett adni tudásukról, 3-4 különböző személyiségű és egymástól eltérő vizsgáztatási módszereket alkalmazó tanár előtt. Érthető, hogy ezen a szigorlaton gyakoriak voltak a bukások, de néha talán mi, vizsgáztatók is túlzottan szigorúak voltunk.

A záróvizsgákon – amelyeken kérdező tagként s gyakran elnökként is szerepeltem – általában az egyéni érdeklődésükhöz közelebb álló tárgyakból és az általuk jobban kedvelt vagy félt tanár tárgyaiból teljesítettek különösen jól a hallgatók. Még ennél a főiskolai tanulmányok befejezését jelentő utolsó állomásnál is előfordultak azonban bukások, mert a tanszékünk ezt a vizsgát is nagyon komolyan vette.

Segítettem hallgatóink tudományos diákköri és szakdolgozatainak az elkészítését, akár saját maguk által választott témával kerestek meg, akár olyannal, amelyet az általam javasolt bőséges témaajánlatból választottak. Ezek között voltak elméleti és gyakorlati jellegűek, a helyi kulturális élet szervezeteinek vagy intézményeinek tevékenysége, egy-egy gondolkodó kultúrára vonatkozó nézetei, a magyar nemzeti és az európai kultúra kérdései, művelődéspolitikai problémák stb. Természetesen az elkészült dolgozatok különböző színvonalúak voltak, de mindegyik fontos hozzájárulás egy-egy terület vagy probléma alaposabb megismeréséhez. Ezért kívánatos lenne jobban hasznosítani a legjobb szakdolgozatokat akár az oktatásban, akár a szakemberek továbbképzésében. Helyesnek tartottam, hogy a tanszékünkön külön alkalmat biztosítottunk a szakdolgozatvédésre kiscsoportos formában, s elvártuk, hogy a hallgató erre is alaposan készüljön fel prezentációval és a felvetett kérdések, kritikai megjegyzések megválaszolásával.

Fontosnak tartottam, s ezért a nappali tagozatos hallgatóknak több éven át szerveztem szakmai tanulmányi kirándulásokat Budapestre, Debrecenbe, Kecskemétre és más városokba. Célunk az volt, hogy megismerjék néhány országosan vagy regionálisan jelentős kulturális intézmény munkáját, találkozzanak a kulturális élet egyes irányítóival, s ellátogassanak – közülük sokan életükben először – olyan intézményekbe, mint a Művészetek Palotája, a Magyar Televízió, az Országos Széchenyi Könyvtár, a Vígszínház stb.

Véleményem szerint az elmúlt 40 évben Egerben a népművelés, majd művelődésszervezés, újabban pedig andragógia szak jól megfelelt a vele szemben támasztott követelményeknek: a főiskola és a város életének jelentős tényezőjévé vált; folyamatosan változott, fejlődött, s egyre sokszínűbb lett; és olyan szakemberek képzését biztosította, akiknek többsége jól megállja helyét nemcsak a kulturaközvetítésben vagy a felnőttképzésben, hanem az élet más területein is.

A 25 éve működő Közművelődési, majd Andragógiai és Közművelődési Tanszék eredményesen szolgálta az e területek fejlesztésével kapcsolatos érdekeket, sokféle munkahelyen hasznosítható, korszerű ismeretekkel bocsátotta el a hallgatókat, és igényes munkájával elismerést, tekintélyt vívott ki magának a főiskolán és az országban.

Büszke vagyok arra, hogy két évtizeden át e tanszék tagjaként szolgálhattam a kultúra és a felsőoktatás ügyét. Az élet ajándékának tekintem, hogy Egerben és a főiskolán sok jó emberrel, tehetséges, okos hallgatóval ismerkedhettem meg, és olyan munkát végezhettem, amely örömforrássul is szolgált, s gyakran nyújtott sikerélményt.

Azt kívánom, hogy a tanszék, a szak éljen tovább és működjön legalább úgy, mint az elmúlt évtizedekben, legyen a jövőben is a főiskola egyik kreatív színfoltja, s legyenek utódainknak olyan hallgatói, kollegái, mint nekem voltak.

Dr. Nagy Sándor,
kandidátus, ny. főiskolai docens